

358 - وَعَنْ أَبِي يَحْيَىٰ - وَقِيلَ: أَبِي مُحَمَّدٍ - سَهْلٌ بْنُ أَبِي حَتْمَةَ (بِفَتْحِ الْخَاءِ الْمُهْمَلَةِ وَإِسْكَانِ الشَّاءِ الْمُثَلَّثَةِ) - الْأَنْصَارِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: انْطَلَقَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَهْلٍ وَمُحِيطَةُ ابْنُ مَسْعُودٍ إِلَى خَيْرَ وَهِيَ يَوْمَئِذٍ صُلْحٌ، فَتَمَرَّقَا، فَأَتَتِي مُحِيطَةُ إِلَى عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَهْلٍ وَهُوَ يَتَشَحَّطُ فِي دَمِهِ قَتِيلًا، فَدَفَنَهُ، ثُمَّ قَدِمَ الْمَدِينَةَ، فَانْطَلَقَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ سَهْلٍ وَمُحِيطَةُ وَحْوِيَةُ ابْنَا مَسْعُودٍ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَدَهَبَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ يَتَكَلَّمُ فَقَالَ: «كَبِيرٌ كَبِيرٌ» وَهُوَ أَحَدُ ثُقُولِ الْقَوْمِ، فَسَكَتَ، فَتَكَلَّمَ فَقَالَ: «أَنَّحَلِفُونَ وَتَسْتَحْفُونَ قَاتِلَكُمْ؟» وَدَكَرَ تَمَامَ الْحَدِيثِ . مُتَفَقُ عَلَيْهِ . [خ 3173، م .[1669/6

وَقَوْلُهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «كَبِيرٌ كَبِيرٌ» مَعْنَاهُ: يَتَكَلَّمُ الْأَكْبَرُ.

358. «Абдуллоҳ ибн Саҳл ва Мұҳаййиса ибн Масъуд ибн Зайд Хайбар томон жүнашди. (Хайбар) ўша кунлари сулхда эди. Кейин бу иккови ажрашиб кетишиди. Мұҳаййиса Абдуллоҳ ибн Саҳлнинг олдига келганида, у қонига беланиб, ўлиб ётган эди. У уни дағн қилди. Сүнг у Мадинага келди. Кейин Абдурраҳмон ибн Саҳл ҳамда Масъуднинг икки ўғли - Мұҳаййиса ва Ҳуваййиса Набий соллаллоҳу алайҳи васалламнинг хузурларига йўл олишди. Абдурраҳмон гапирмоқчи бўлган эди, Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам: «**Каттага** (сўз бер), **каттага!**» дедилар. У шу ердаги одамларнинг энг ёши эди. У шу заҳоти жим бўлди. Кейин иккови (Мұҳаййиса ва Ҳуваййисалар воқеани) гапириб беришди. Шунда у зот: «**Қасам ичиб, қотилингизнинг** [ёки **шеригингизнинг**] **ҳаққини оласизларми?**...» деб, ҳадисни охиригача зикр қилдилар».

Мұттафақұн алаіх.

Шарх: Ҳадиснинг давомида қуидаги сўзлар бор:

Улар: «Қандай қасам ичамиз, ахир (воқеага) гувоҳ ҳам бўлмаганмиз, кўрмаганмиз ҳам?» дейишди. У зот: «**Бўлмаса, яҳудийлар элликта** (қасам) **билан олдингизда ўзини оқлаб олсинми?**» дедилар. Улар: «Қандай қилиб коғир қавмнинг қасамини қабул қиласми?» дейишди. Шунда Набий соллаллоҳу алаіҳи васаллам унинг диясини ўз ёнларидан тўладилар».

Хайбар хурмозорлари кўп жой бўлиб, яҳудийларга тегишли бўлган. Мазкур икки киши қандайдир сабаб билан хурмозорга кириб кетишибди. Икковлари бир-бирларидан ажраб, хурмозорнинг ичида юрганда улардан бири - Абдуллоҳ ибн Саҳлни кимдир ўлдириб кетишибди.

Бу хабарни эшитиб, унинг укаси - Абдурроҳман ибн Саҳл келибди. Муҳаййиса ибн Масъуднинг Хуваййиса исмли укаси ҳам етиб келибди. Ҳаммалари Расулуллоҳ соллаллоҳу алаіҳи васалламнинг ҳузурларига келиб, бўлган воқеани айтмоқчи бўлишибди.

Гапни Абдурроҳман ибн Саҳл бошлабди. У келганларнинг ичида энг ёши кичиги эканлиги кўриниб турар экан.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алаіҳи васаллам унга қараб туриб:

«Катталарга йўл бер», дебдилар.

Яҳъя исмли ровий тушунтириш учун: «Гапни катталар бошлайди», деб шарҳ қилди.

Демак, ана шундай шароитда, бошлиқ тайинланмаган бўлса, гапни ёши каттароқ одам бошлаши керак экан.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алаіҳи васаллам ҳузурларида ўтирганларнинг ичида ёши кичикроғи бўлган воқеани айта бошлаши билан уни тўхтатиб, катта сўз беришни буюрибдилар.

Энди қиссанинг давомига келадиган бўлсак, келганлар воқеани Расулуллоҳ соллаллоҳу алаіҳи васалламга айтиб, қотил кимлигини билмаймиз, аммо боғ яҳудийларники, ўшалар ўлдирган бўлса керак, деб даъво қилишибди.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам: «Сизлардан эллик киши келиб, уни яхудийлар ўлдирди, деб қасам ича оладими? Агар ича олса, ҳукмни қабул қиласин», дебтилар.

Келганлар: «Албатта, биздан элликта одам уни яхудийлар ўлдирди, деб қасам ича олмайди» дейишибди.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам: «Яхудийлардан эллик киши келиб, биз ўлдирмадик, деб қасам ичиб, сизларни қасам ичишдан беҳожат қиласинларми?» дебдилар.

Келганлар ноқулай аҳволга тушиб қолиб: «Эй Аллоҳнинг Расули! Кофирларнинг қасамини қабул қиласизми?» дейишибди.

Шунда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам «Бўпти, унинг хунини мен ўзим тўлайман» деб, ўлган кишининг хунини тўлаган эканлар.

Абдурроҳман ибн Саҳл ўша хунга берилган туялардан биттаси унга ҳам текканлигини, ҳатто уни бир тепиб олганлигини айтган экан.

Ушбу ҳадисдан сўзни катталар бошлиши Ислом одобидан эканлигини, катталарни эъзозлашнинг ана шундай кўринишлари борлигини билиб оламиз.

Халқимизда ёши катталарга кўрсатилаётган эҳтиромнинг манбаи Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг суннатлари экан.

Катта гапирмаса, кичик гапирса бўладими?

Абдуллоҳ ибн Умар розияллоҳу анхудан ривоят қилинади:

«Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам:

«Қани менга айтинглар-чи, бир дараҳт бор. У мусулмонга ўхшайди. Аллоҳнинг изни билан доим мевасини беради. Бироқ барги тўкилмайди. Ўша қайси дараҳт?» дедилар.

Хаёлимга хурмо келди. Гапиришни ёқтирамадим. У ерда Абу Бакр ва Умар розияллоҳу анхумолар бор эди. Улар гапирмаганларидан кейин Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам:

«У хурмодир», дедилар.

Кўчага чиққанимизда отамга:

«Ота! Ўша хурмо экани хаёлимга келган эди», дедим.

«Айтишингдан нима манъ қилди? Агар айтганингда мен учун фалон, фалон нарсалардан ҳам маҳбуброқ бўлар эди», деди.

«Мени фақатгина сиз ва Абу Бакринг гапирмаганларинг манъ қилди, холос. Шунинг учун гапирмадим», дедим».

Бу ҳадисдан ровийнинг одоблари нақадар юксак бўлганлигини билиб оламиз. Бироқ ҳазрати Умар розияллоҳу анхунинг сўзларидан катталар гапирмаса, кичиклар гапириши мумкинлиги, жоизлиги келиб чиқади.

Манба: hadis.islom.uz

